

De Pankenstraat

Heel veel mensen denken dat met de Panken van het straatnaambord in Eersel-Zuid de beroemde schoolmeester wordt bedoeld die lange tijd voor de klas stond in Westerhoven en later veel heemkunde-onderzoek deed in De Kempen. Maar dat is niet het geval. Met Panken van de Pankenstraat wordt één van de burgemeesters van Eersel bedoeld: dhr. P.G.A.G. Panken.

Hij was de zoon van Johannes Franciscus Panken (*Duizel 1835 + Duizel 1877) en van Sophia Paulina Cools (*Eersel 1836 + Duizel 1924) die elkaar het jawoord gaven te Duizel in 1871 en uit welk huwelijk vier kinderen werden geboren: J.A.M. (Antoon, priester), J.B.P.J. (Johan, frater, nadien priester), P.G.A.G. (Piet, burgemeester) en P.L.M. (Louis, onderwijzer). Vader Johannes was secretaris van de gemeente Duizel/Steensel.

Dhr. P.G.A.G. Panken

Oom burgemeester

Bij zijn geboorte op 6 januari 1875 in Duizel kreeg ‘onze Panken’ de doopnamen Petrus Guilielmus Amandus Gasparus, roepnaam Piet. Hij groeide op in Duizel. Toen hij twee jaar oud was overleed zijn vader en bleef hij achter, samen met zijn moeder en 3 broers. De vier kinderen waren toen één tot vijf jaar oud. Men bleef in het geboortehuis wonen op het Smidseind te Duizel. In het rijtje bij het geboortehuis was ook het gemeentehuis gevestigd van de voormalige gemeente Duizel/Steensel.

Overigens hebben op die plek meerdere familieleden van Panken (meest ongehuwden) gewoond. Nadat Antoon, Johan en Louis jaren

later het ouderlijk huis hadden verlaten, bleven Piet en zijn moeder op het Smidseind wonen. Op 22 november 1927 huwde Piet Panken met Huberdina Maria Johanna Gijrath, (dochter van Petrus Dominicus Gijrath en Wilhelmina Maria Schellens, geboren te Valkenswaard 17-10-1890 en overleden te Eersel 8 februari 1937.) Kort na het huwelijk verhuisden Panken en zijn vrouw naar Eersel (1928) naar het zgn. Pankenhuis, gekocht van sigarenfabrikant Aarts uit Eersel. Uit hun huwelijk werd één kind geboren: Pierre (jurist en notaris, *1929 te Eersel).

Het woonhuis te Eersel van burgemeester Panken

Piet –de toekomstige burgemeester van Eersel- genoot zijn opleiding (stage en studie) samen met een neef van hem bij zijn oom, die burgemeester was van Mierlo. Hij ging daar dikwijls te voet vanuit Duizel heen. Zijn vader stierf jong en de vader van zijn neef (destijds notaris te Son) ook. ‘Oom burgemeester’ ontfermde zich over de beide neefjes. Resultaat: de één werd gemeentesecretaris te Mierlo en Petrus werd op 27-jarige leeftijd burgemeester van Duizel.

Volgens zoon Pierre heeft zijn vader ook de opleiding ‘gemeente-administratie’ gedaan waarvoor hij examen moest afleggen in Den Bosch. “Van familieleden die als geestelijken of overheidsdienaren buiten de dorpen goed terecht gekomen waren zal hij ook wel het nodige hebben opgestoken.” Aldus hr. Pierre Panken.

Burgemeester van Duizel/Steensel

Op 19 augustus 1902 tekenden koningin Wilhelmina en de minister van Binnenlandse Zaken Kuijper op Het Loo het besluit om Piet Panken te benoemen tot burgemeester van de gemeente Duizel/Steensel. Aan de binnenzijde van het eensluidende uittreksel stond geschreven:

De benoemde heeft op heden in handen van den Commissaris der Koningin in Noord-Brabant de vereischte eeden afgelegd. Was getekend 's-Hertogenbosch 13 september 1902, mij bekend. De Griffier der Staten van Noord-Brabant W. van Lanschot. Leges F 1,50

Vrijwel onmiddellijk na zijn benoeming werden door de nieuwe burgemeester maatregelen getroffen voor de ontginning van uitgestrekte woeste gronden. Al in 1903 werd het eerste tiental hectaren heidegrond ontgonnen tot bos. Geleidelijk aan werden deze werken voortgezet totdat ongeveer 300 hectaren ontgonnen waren. Op zijn advies werden in 1905 ook woeste gronden herschapen in weilanden. Hierdoor groeide het rentegevend grondgebied van Duizel/Steensel met 150 ha vruchtbaar gebied. Al met al bloeide de regio door deze maatregelen met grote sprongen. Tegelijkertijd werden smalle modderige zandwegen veranderd en aangepast tot bruikbare rijwegen met sintelrijwielpaden. Bestaande waterleidingen werden verbeterd en nieuwe leidingen werden gerealiseerd.

De gemeenteraad van Duizel/Steensel benoemde op 22 december 1904 Panken tot ‘Ambtenaar van den Burgerlijken Stand’ per 1 januari 1905.

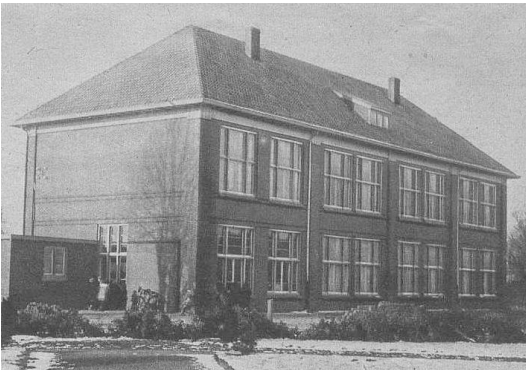
Benoemd voor Hoogeloon/Hapert/Casteren

Enkele jaren later, op 3 juni 1911, tekenden de Majesteit en minister Heemskerk het koninklijk besluit nr. 77 waarin Panken werd benoemd tot burgemeester van de gemeente Hoogeloon/Hapert/Casteren. Daarvoor legde hij opnieuw de eed af bij de Commissaris der Koningin, op 26 juni 1911.

In het Staatsblad nr. 727 werd afgekondigd dat Duizel/Steensel en Eersel per 1 januari 1923 zouden worden 'vereinigd'. De Wet tot vereeniging van de gemeenten Eersel en Duizel-Steensel dateerde van 22 december 1922. De nieuwe naam voor de nieuw ontstane gemeente werd 'Eersel'. Allerlei administratieve zaken werden verder in dit staatsblad geregeld voor de samenvoeging.

Burgemeester van Eersel

J. Th. van den Boom, sinds 1899 de burgemeester van Eersel, ging 'op wachtgeld' en in de Wet tot vereeniging van de gemeenten (mede ondertekend door De Geer) van 29 december 1922 werd Panken benoemd tot burgemeester van Eersel en heette het officieel dat werd benoemd *tot burgemeester der gemeente Eersel P.G.A.G. Panken, burgemeester der gemeente HoogeloonHapert en Casteren*. Ook minister van Binnenlandse Zaken Ch. Ruys de Beerenbrouck ondertekende het besluit. Met name in Hoogeloon werd onder leiding van Panken veel woeste grond veranderd in bouwland en weiland.

De meisjesschool St. Jacobus in Eersel

Net als in Duizel / Steensel werd ook hier het waterleidingnet sterk verbeterd en uitgebreid met sloten, duikers en afwateringen. Bovendien stond de burgemeester mede aan de wieg van de stichting van nieuwe lagere scholen zowel in Duizel/Steensel als in Hoogeloon en Hapert. Ook het landbouwonderwijs werd door hem gestimuleerd. In Eersel werd Piet Panken voorzitter van de Kring Eersel van de 'Noordbrabantschen Christelijken Boerenbond'. Deze omvatte 20 omliggende dorpen en met steun van die dorpen richtte hij een lagere landbouwschool op in 1927. Panken trad toe tot de Raad van Commissarissen van de 'Grontmij' te Utrecht, een grondverbeterings- en ontginningsmaatschappij met directeuren in Utrecht en Boxtel.

In 1923 kreeg hij een hoge Belgische onderscheiding vanwege moedig gedrag tijdens de Eerste Wereldoorlog. De Belgische minister van Buitenlandse Zaken onderscheide Panken namens de Koning met de Medaille van Koning Albert van België op 10 februari 1923 vanwege de toewijding aan Belgische vluchtelingen gedurende de oorlog. Details geven het bijbehorende diploma niet, alleen nog dat de medaille gepaard ging met een gestreept ordelint. De uitreiking vond plaats op het Belgische Consulaat te 's-Hertogenbosch in april van datzelfde jaar door ambassadeur Baron de Cartier de Marchienne. Deze baron kwam uit Marchienne au Pont (Charleroi) en was ambassadeur van België in de VS en tenslotte in Groot-Brittannië.

Foto uit 1945, gemaakt in Eersel. Panken staat hier voor de plakkaten die oproepen tot hulp. Nederland verkeerde in armoede.

De Cartierheide in Hapert is genoemd naar de baron. Dit landgoed was een schenking van hem aan Natuurmonumenten. Hij woonde op het kasteeltje van Duizel; later werd dit gebied eigendom van Van der Lande en thans van de familie Van der Leegte. Samen met notaris H.B.C.F. de Wit (Valkenswaard) beheerde burgemeester Panken dit grondgebied. De zakelijke relatie met de baron groeide uit tot een vriendschappelijke band.

Feest op de kiosk

In 1927 werd zijn zilveren ambtsjubileum als edelgrootachtbare burgemeester van Eersel, Duizel en Steensel gevierd. Het erecomité werd gevormd door Baron De Cartier de Marchienne, op dat moment Belgisch Ambassadeur in Londen, pastores Joosten en Van Moorsel, predikant Israël, rector Weijers en kapelaan Gommers.

*Dankwoord van
de jubilerende
burgemeester*

Dinsdag 13 september werd de jubilaris aan zijn woning in Duizel opgehaald en volgde een H. Mis waarna aan zijn huis een hulde plaatsvond door de schoolkinderen. Na de toespraak van de pastoor volgde een serenade van harmonie 'De Goede Hoop', en werd op het gemeentehuis van Eersel een receptie gehouden met aansluitend een optocht van Duizel naar Eersel. Deelnemers waren o.a. de Kruisboogschutterij, de Jonge Boerenstand, de Handboogschutterij, de Duivenclub en het Gilde van Onze Lieve Vrouw uit Eersel. Om

drie uur volgde een feestrede op de kiosk door Kotten, notaris en tevens voorzitter van het feestcomité. Aansluitend volgde een plechtige raadsvergadering. Om 17.00 u werd de jubilaris in Steensel ontvangen en ook daar werd een stoet voor hem georganiseerd. Na een toespraak en een kinderhulde aldaar werd de feestdag afgesloten met volksliederen op de Eerselse kiosk.

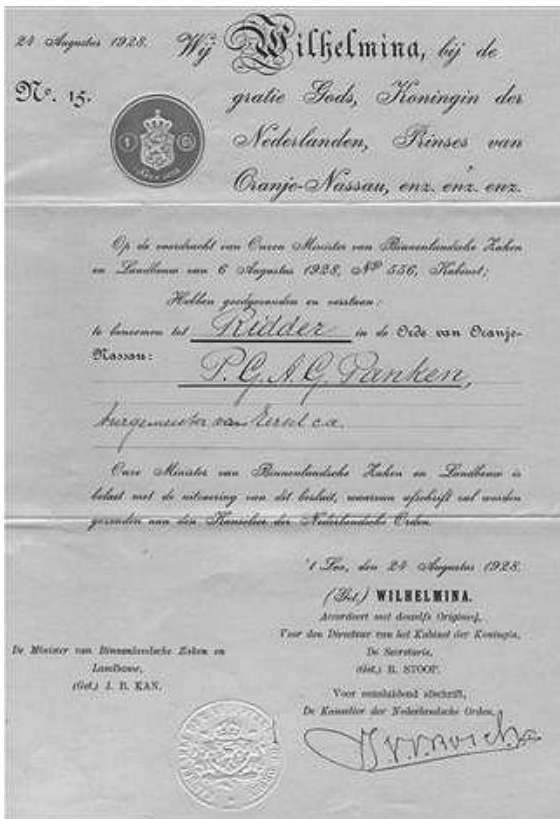
De Brabantsche Illustratie gaf nadien een fotoreportage van de feestelijkheden van 13 september. De jubilaris ontving ondermeer een eikenhouten ronde rooktafel met zilveren schildje. Dit tafeltje heeft de tand des tijds niet doorstaan maar het schildje wordt nog steeds in de familie gekoesterd.

Panken had niet alleen de zorg voor de gemeenten waarvoor hij verantwoordelijk was, ook de regio profiteerde mee van zijn bestuurlijke kwaliteiten. Op zijn initiatief werden plannen ontworpen tot de aanleg van wegen tussen Hoogeloon, Casteren, en Netersel, tussen Casteren, Hapert en Dalem, tussen Bladel, Hulsel en Lage Mierde, en tussen Eersel en Bergeijk en van Steensel via Kneegsel naar Vessem. Hierdoor werden al die kleine plaatsen uit hun isolement gehaald. Al in 1924 werd het eerste gedeelte in gebruik genomen: het traject Bladel-Hulsel-Lage Mierde.

Op 24 augustus 1928 werd Panken benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau bij gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum van 19 augustus 1903.

De ‘titels’ om hiervoor in aanmerking te komen werden aan de Koningin gezonden door Alexander F. Fiévez, secretaris van de voormalige gemeente Duizel/ Steensel en Theodorus J. van Grootel, ambtenaar op het gemeentehuis van Eersel.

Als voornaamste reden werd uiteraard genoemd de benoeming tot burgemeester in 1902, 1911 en 1923. Bovendien was natuurlijk zijn lidmaatschap van de Staten van Noord-Brabant in 1909 reden om ervoor in aanmerking te komen.

Oorkonde behorende bij de benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

Gelukstelegrammen

Op 14 april 1934 werd een receptie georganiseerd omdat Panken op dat moment 25 jaar afgevaardigde was in de Provinciale Staten. In 1902 had hij daar de plaats ingenomen van notaris J. de Wit uit Eindhoven, die was overleden. Voor de viering van de feestbijeenkomst was de raadzaal bekleed met kostbare tapijten en kleden. Velen kwamen hem feliciteren en hij ontving meer dan 200 gelukstelegrammen, o.a. van de Engelse gezant uit Londen Baron de Cartier de Marchiennes.

De Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant van dinsdag 17 april 1934:

Hoe Burgemeester Panken gevierd wordt moge wel blijken uit het groote aantal bloemenmanden die hem waren aangeboden, en alle even keurig, wij telden er 22 die daar stonden opgesteld...Des avonds werd er door de harmonie van Eersel een serenade gebracht hetwelk een groote toeloop van volk teweeg bracht.

Op 27 juni 1936 werd in het raadhuis van Hoogeloon een officiële receptie georganiseerd vanwege het 25-jarig burgemeesterschap van Panken van de gemeente Hoogeloon/Hapert/Casteren.

Het Eindhovens Dagblad van 22 juni 1936 meldde: ‘Hij was voor eenieder in deze streek de raadsman en hulpvaardige vriend’.

Lijst nooit compleet

Tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog bleef hij ‘de eerste burger’. Want op 5 december 1940 werd het verzoek van Panken ingewilligd om ontslagen te worden als burgemeester van Eersel, *met dankbetuiging voor de langdurige diensten in zijn betrekking bewezen*, aldus de Secretaris-Generaal Frederiks van Binnenlandse Zaken. De Eindhovensche en Meierijsche Courant van 31 december 1940 publiceerde een afscheidsfoto van burgemeester Panken, geflankeerd door ‘diens zoontje’.

Van hem is bekend dat hij de daarop volgende jaren de bezetter en diens maatregelen volkomen negeerde, hetgeen hem diverse huiszoekingen opleverde. Nimmer had hij tijdens de oorlogsjaren één woord gewisseld met de NSB-burgemeester.

Al zal de lijst nooit helemaal compleet worden, belangrijke verdiensten waren van Panken ook zijn stimulans als mede-oprichter van de Stoomzuivelfabriek St.-Benedictus te Eersel en van Stoomzuivelfabriek St.-Pancratius te Hoogeloon. Hij stond aan de wieg van de Boerenleenbank van Duizel, van Hoogeloon en initieerde woningbouwverenigingen in respectievelijk Duizel, Steensel, Hoogeloon, Hapert en Casteren.

De gemeentelijke bosbrandverzekering, de Burgerwacht, de Verkoopcentrale van de N.C.B. en de Fruit- en Groenteveiling van de

NCB werden met zijn medewerking opgericht. Nog lange tijd maakte Panken deel uit van de verschillende bestuursorganen.

Eersel dankt aan de inspanningen van Panken ook de oprichting van de huishoudschool (1932) en van de landbouwschool (1928). De weg Steensel-Riethoven werd door hem gerealiseerd en ook kwamen lagere scholen tot stand tijdens zijn burgemeesterschap in Eersel.

Eervol

P.G.A.G. Panken werd op eigen verzoek met ingang van 2 juni 1941 eervol uit de dienst als burgemeester van de gemeente Hoogeloon ontslagen. De Raad van Eersel benoemde Piet Panken met ingang van 11 juli 1941 tot onbezoldigd ambtenaar van de burgerlijke stand van Eersel. Op 22 juli 1941 legde hij daarvoor de ambtseed af te 's-Hertogenbosch.

Na de oorlog was hij nog korte tijd burgemeester. Zijn zoon vertelde:

Toenmalig waarnemend commissaris van de Koningin jhr. Mr. J.Th.M. Smits van Oyen riep mijn vader naar Eindhoven en zei tegen hem: je bent nu tijdelijk weer burgemeester van Eersel en van Hoogeloon ca..

Op 9 oktober 1944 schreef de plaatsvervangend Commissaris *'Krachtens het bepaalde in ..het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten met ingang van het tijdstip waarop het grondgebied van die Gemeente in bijzonderen staat van beleg verkeert, in de functie van burgemeester der Gemeente Eersel zijt hersteld.'*

De Minister van Binnenlandse Zaken besloot dat burgemeesters, ouder dan 65 jaar, hun functie niet meer mochten vervullen met ingang van 1 augustus 1945. Panken ging per die datum alsnog met pensioen. Hij werd op 1 juni 1946 opgevolgd door J. Stevens. In datzelfde jaar beëindigde P.G.A.G. Panken ook zijn lidmaatschap van Provinciale Staten van Noord-Brabant.

Panken woonde in het Pankenhuis aan de Markt (huisnr. 15) van Eersel. Het huis staat er nog, en de naam Pankenhuis staat op een

bordje naast de voordeur van de mooie deftige woning. Tot in zijn hoge ouderdom werd deze magistraat pur sang geëerbiedigd door oud en jong.

Hij overleed in Eersel op 29 april 1964. Het Eindhovens Dagblad belichtte op 4 mei de uitvaart middels een foto van de rouwstoet waarvan fanfare De Goede Hoop en gemengde zangvereniging Con Amore et Anima deel uitmaakten.

De zoon van Panken verkocht vrij snel daarna het Pankenhuis aan Ad Wintermans, zoon van vriend Henri Wintermans.

Straatnaam

Tijdens de vergadering van de gemeenteraad op 9 mei 1966 werd besloten –na advies van de heemkundige studiekering–

om een straat in Eersel-Zuid Pankenstraat te noemen en op 19 september 1970 (Bevrijdingsdag van Eersel) werd het straatnaambord officieel onthuld door mr. P.F.M. Panken, zoon van de oud-burgemeester, in bijzijn van burgemeester J. Stevens.

Iedereen was daarvoor samengekomen in lagere school St. Willibrordus, die toen pas nieuw was. Behalve het bordje Pankenstraat werden ook de namen Vissersstraat (arts te Eersel), Bloxstraat (gesneuveld militair), Van der Zandenstraat (lid van de Tweede Kamer) en Aelenstraat (pastoor te Eersel) onthuld.

Detail van de Pankenstoel

'n Tweede zichtbare herinnering aan deze markante Eerselnaar is een hele mooie houten stoel, een echte 'zetel' die een vast plek heeft in het gemeentehuis van Eersel. De stoel was een geschenk van de Eerselse bevolking aan de gemeente in 1935, toen Panken 12,5 jaar burgemeester van zijn dorp Eersel was (1923-1935).

Schitterend houtsnijwerk toont de twee jaartallen en het gemeentewapen. Stond deze stoel in de kapel-raadhuis overal in de weg, nu heeft hij een vaste plek gekregen in een trappartij. Tenslotte is de naam van burgemeester Panken ook vereeuwigd op één van de fraaie glas-in-lood ramen van de kapel op de Markt. Stille maar heel bijzondere getuigen!

Evert Meijs

De Pankenstoel in het gemeentehuis

Bronnen:

- Afdeling Ruimtelijk Beheer gemeente Eersel
- Archief Provinciale Staten Noord-Brabant
- Dienst Ridderorden België
- Dossier straatnaamgeving gemeente Eersel
- 'Drie Zaligheden', Dams, Huijbregts en Spoorenberg
- 'Eersel in oude ansichten', Kwinten
- Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken van België
- Huisarchief van de heer mr. Panken, H.-Landstichting
- Lijst van Gouverneurs en Commissarissen van de Provincie Noord-Brabant sinds 1814
- Panken, mr. Pierre F.M., interviews
- Protocolchef België
- Wandelen en fietsen in de gemeente Eersel' mei 2000